

LA PALMETA DE DON SALVADOR

Ara fa dos diumenges es va celebrar en una de les viles darrerament agregades a Barcelona un acte simpàtic: els antics alumnes del qui va ésser durant molts anys mestre municipal de l'única escola pública de nois, havien organitzat un homenatge pòstum a la seva memòria. Hom va honorar amb el nom del mestre popular un vell carrer de l'antiga vila, hom li va dedicar una placa de bronze, hom va exalçar, amb la presidència de les autoritats, la labor pedagògica de «don Salvador».

Tant és l'afecte que els antics alumnes de l'esmentada escola municipal guarden pel qui va ésser llur professor d'ensenyament primari, que a l'acte de l'homenatge n'hi van concórrer —ja homes fets, pares de família— que fa anys i anys que viuen ben lluny de la barriada barcelonina, d'altres que van fer un esforç remarcable per ésser-hi presents i gairebé tots els que continuen vivint a Barcelona.

No és la primera vegada que a la nostra ciutat s'homenatja públicament un mestre d'escola. No ho és tampoc que a la festa hi concorrin tots aquells qui van rebre el benefici d'un ensenyament primari al qual deuen llur primera formació cultural. Menys ho és encara que l'acte es desenrotlli efusivament amb abraçades dels vells amics retrobats, la sorpresa de topar-se amb tantes cares afectades per l'evolució dels anys que «ningú no diria que fossin ells», —calbes inesperades, ulleres de gruix, bigotis caiguts, cabells grisos— o que tot plegat agafi un to sentimental i ploriquejant. A Barcelona, a Bordeus, a Milà, a Anvers, a Berna, «la vida és així».

Amb tot, en aquesta època de renovació pedagògica, de reformes escolars ardides, d'innovacions radicals en els mètodes d'ensenyament, l'homenatge té una valor documental. Tots els qui coneixen les característiques de l'escola primària tot just fa vint anys i que per amor a l'estudi o per deure professional han seguit el procés de formació de l'escola nova, de transformació continuada dels vells conceptes pedagògics, poden constatar aquesta realitat: un grup important d'homes fets —universitaris, mestres d'obres, artistes, industrials, obrers— s'apleguen per honorar la memòria d'un dels mestres d'estudi més temuts per la rígida aplicació damunt les mans tendres i porugues dels infants d'una tanda respectable de palmetades. Tècnicament impecables, cal dir-ho, però rabioses i coents. No hi valien ni l'oli estès preventivament damunt la mà, ni el vinagre, ni el pèl de cavall, ni la saliva dejuna, ni altres receptes que els infants es deien a cau d'orella. La palmeta de «don Salvador», misteriosament irrompible, va fer aprendre durant molts anys a dotzenes de nois del poble molta de gramàtica,

d'aritmètica, de geografia, de cal·ligrafia i d'urbanitat. No sabem si la mateixa ciència hauria «entrat» emprant els diversos sistemes educatius propugnats avui. Però aquest és el segon o terç homenatge dedicat a Catalunya a mestres vuitcentistes coneguts per llur fervor a alternar l'ensenyament amb una científica aplicació de la dura palmeta. És cert també que els alumnes afectats pels excessos d'«ira pedagògica» dels esmentats mestres són els més engrescats a recordar-ne i a honorar-ne la memòria. I encara és cert que altres mestres contemporanis, més «apostòlics», innovadors i generosos en el tracte amb els infants, adversos a la disciplina tradicional i partidaris de la disciplina conquistada lliurement per l'alumne, han estat oblidats pels vells deixebles, i s'han tornat barbablancs o han mort sense que ningú no en fes memòria.

No volem comentar, des del punt de vista psicològic, aquest fet. Només el constatem. Oblidades les directives pedagògiques de Baldiri Reixach, que en 1749 havia escrit en les seves famoses *Instruccions* en referir-se al càstig: «Serà molt bo que lo mestre sàpiga los danys que porta lo càstig dels açots, vergues i colps. Primerament, lo dar açots, vergues i colps és acció molt indecent, baix i servil. Segonament, no val res per a persuadir l'esperit, ni per a inspirar-li amor sincer de la virtut. Tercerament, causa una aversió incurable d'aquelles coses que lo mestre deu procurar fer amar als deixebles.» Alguns mestres vuitcentistes consideraven la verga com un instrument indispensable per a la disciplina escolar.

I potser és el record d'aquesta verga que fa tan sol·lícits els vells alumnes en els homenatges pòstums als mestres públics. La palmeta de «don Salvador», si més no, ha reunit sota el seu record el bo i millor dels seus antics deixebles «palmetitzats».

Els partidaris de l'escola nova, de l'escola social, els montessorians, els idealistes de les joves generacions, els qui tan coratjosament creuen avui, com va creure Reixach, en l'alta missió del magisteri, sabran interpretar millor que els profans el fet que hem transcrit.

J. V. Foix
[23-x-1931]